AI: hoofdpijn of hulpmiddel?

“AI maakt ons dommer!” "AI zal onze banen afpakken!" "AI verpest het milieu!" Deze statements zweven vaak rond op het internet. Gebruikers maken zich zorgen over de opkomst van AI en wat het gaat meebrengen voor de toekomst. Nepnieuws, deepfakes en zelfs het verspreiden van valse informatie zijn dingen waarin deze opkomende technologie voor wordt gebruikt. Natuurlijk geeft dat geen geruststellend gevoel, maar wat als het anders zou gaan? Wat als dezelfde technologie die zoveel onrust verspreidt, echter wordt ingezet voor het verbeteren van onze samenleving? Verbeeld je eens een AI-chatbot die een student helpt met het leren van verschillende talen, een journalist helpt met het analyseren van talloze informatie en een persoon met een beperking ondersteunt. AI is niet een technologie om banen te vervangen, maar een extra hulpmiddel, en het is aan het publiek, AI-bedrijven en de overheid om verantwoord met AI om te gaan, waarin privacy, autonomie, transparantie en gelijkheid centraal staan.

Toegang tot AI kan juist bijdragen aan autonomie, gelijkheid en inclusie. AI kan voor sommige mensen een hulpmiddel voor zelfstandigheid zijn. Denk aan spraak-naar-tekst voor mensen die moeilijk kunnen typen, tekst-naar-spraak voor mensen met een visuele beperking of dyslexie, live ondertiteling voor dove of slechthorende mensen, en vertaling of vereenvoudiging van moeilijke taal. AI is er niet om menselijke vaardigheden te vervangen, maar dat het mensen ondersteunt om die vaardigheden te gebruiken en verder te ontwikkelen. Het is niet een tool waar mensen zich belemmerd en bedreigd mee moeten voelen en zeker niet om het denken van mensen aan de kant te duwen. De gebruiker moet de informatie die ze krijgen van AI nog steeds controleren en zelf beslissingen nemen. AI kan vooral helpen met het besparen van tijd, door zich te richten op herhalende taken, waardoor mensen meer tijd hebben voor dingen, zoals creativiteit of het ontwikkelen van hun eigen skills. Het kan de productiviteit van een persoon verhogen. In 2023 was er een veldonderzoek onder medewerkers van een klantenservice gepubliceerd, waarin werd geschreven dat de productiviteit gemiddeld met 14% was gestegen door ondersteuning van generatieve AI. Vooral minder ervaren medewerkers profiteerden ervan (Brynjolfsson et al., 2023).

In het onderwijs kan AI ook goed toegepast worden. In het artikel “AI-driven assistive technologies in inclusive education: benefits, challenges, and policy recommendations” wordt er besproken over het AI-ondersteunde hulpmiddelen in inclusief onderwijs met aandacht voor ondersteuning van studenten met cognitieve, visuele en auditieve beperkingen. Het benadrukt niet alleen de kansen, maar ook de

uitdagingen. AI is dus geen wonder oplossing, maar het kan wel een goed hulpmiddel zijn als het toegankelijk en verantwoord wordt gebruikt.

Toch zijn de risico's rondom AI reëel, vooral in de verslaggeving van nieuws en het creëren van deepfakes die via sociale netwerken snel verspreid worden. Dit is gevaarlijk voor betrouwbare journalistiek, omdat zulke deepfakes erg op echte berichten, beelden en video's lijken. Mensen kunnen niet altijd zien of iets werkelijk is. In het boek van Marleen Stikker, in het hoofdstuk "Het digitale publieke domein", schrijft zij dat een pluriforme mediaruimte belangrijk is. Burgers zouden niet afhankelijk moeten zijn van commerciële sociale platformen waarbij zij met hun privacy betalen. Nieuws en informatie moeten dus niet alleen worden bepaald door de algoritmen van grote technologiebedrijven. Dit betekent dat er duidelijke regels nodig zijn voor de bedrijven en platformen die AI aanbieden. De Europese Digital Services Act verplicht grote onlineplatformen om risico's voor gebruikers en de samenleving te onderzoeken en te beperken. Daarnaast moeten zij transparanter zijn over advertenties en aanbevelingssystemen. De AI Act werkt ook met verschillende risiconiveaus. Sommige schadelijke AI-toepassingen zijn verboden, terwijl toepassingen met een hoog risico aan strengere regels moeten voldoen. Ook gelden er transparantieregels voor bepaalde AI-gegenereerde content, zoals deepfakes. Een chatbot die iemand helpt met vertalen is dus niet hetzelfde als AI die beslist of iemand wordt aangenomen voor een baan, een lening krijgt of door de politie wordt gevolgd.

Uiteindelijk heeft AI zowel voordelen als risico's. Het kan mensen helpen bij school, werk en communicatie, maar het kan ook worden gebruikt voor het maken en verspreiden van nepnieuws en deepfakes. Daarom is het belangrijk dat AI niet zomaar zonder regels wordt gebruikt. Vooral grote bedrijven en sociale media moeten verantwoordelijk worden gehouden voor de invloed die hun technologie heeft op gebruikers en de samenleving. Naar mijn mening ligt de verantwoordelijkheid niet alleen bij de gebruiker, maar ook bij AI-bedrijven, sociale netwerken en de overheid. Gebruikers moeten kritisch blijven, informatie van AI controleren en er niet zorgeloos mee omgaan. Bedrijven moeten transparant zijn over hoe hun systemen en algoritmen werken en zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. De overheid moet duidelijke regels maken en optreden wanneer AI wordt gebruikt op een manier die mensen schaadt. Daarom blijft menselijke controle essentieel bij het ontwikkelen van AI en zo kan het een hulpmiddel zijn dat de samenleving ondersteunt, zonder dat privacy, autonomie, transparantie en gelijkheid verloren gaan.

Bronnen

Brynjolfsson, E., Li, D., & Raymond, L. (2023). Generative AI at work. In *National Bureau of Economic Research*. https://doi.org/10.3386/w31161

Kooli, C., & Chakraoui, R. (2025). AI-driven assistive technologies in inclusive education: benefits, challenges, and policy recommendations. *Sustainable Futures*, *10*, 101042. https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.101042

Stikker, M. (2019). *Het internet is stuk, maar we kunnen het repareren*. De Geus.

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*, L 2024/1689. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng

European Parliament and Council of the European Union. (2022). *Regulation (EU) 2022/2065 on a Single Market for Digital Services (Digital Services Act)*. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj